

امکان‌سنجی برگزاری دوره‌های آموزش مجازی مهارت‌های زندگی برای دانش - آموزان نابینا (با تأکید بر نیروی انسانی)

مریم هاشمی بخشی^۱

غلامعلی افروز^۲

علی‌اکبر ارجمندنیا^۳

سمیه مختاری^۴

چکیده

هدف: هدف این پژوهش، امکان‌سنجی برگزاری دوره‌های آموزش مجازی مهارت‌های زندگی برای دانش‌آموزان نابینا (با تأکید بر نیروی انسانی) است. **روش:** روش پژوهش حاضر از نوع پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش تمام معلمان و مدیران دست‌اندرکار در زمینه‌ی آموزش دانش‌آموزان نابینای شهر تهران در سال تحصیلی ۹۱-۹۰ بودند. نمونه این پژوهش را ۹۹ نفر از افراد؛ که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شده بودند، تشکیل می‌دهند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته نگرش سنج شامل ۲۲ سؤال ۴ گزینه‌ای استفاده شد. داده‌های گردآوری شده در نرم‌افزار SPSS-21 با استفاده از آزمون‌های کای اسکوئر و ضریب همبستگی اسپیرمن تجزیه و تحلیل شد. **یافته‌ها:** یافته‌های پژوهش، حاکی از آن بود که رابطه‌ی مثبت و معناداری بین نگرش معلمان، مدیران و متخصصان با آموزش مجازی مهارت‌های زندگی وجود دارد. **نتیجه‌گیری:** نتایج نشان می‌دهد که هر چه آموزش مجازی نابینایان بیشتر باشد مهارت‌های زندگی در آنان بالاتر می‌رود و آموزش مجازی می‌تواند برای یادگیری برخی دروس مدرسه و نیز مهارت‌های زندگی، مورد استفاده نابینایان قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: آموزش مجازی، مهارت‌های زندگی، افراد با آسیب بینایی

مقدمه

همراه با بعضی بازخوردهای تردیدآمیز و نه‌چندان مثبت نسبت به رفتار دیگران، خود مشغولی‌های موقعیتی، خیال‌پردازی، رویا پردازی‌های روزانه و چرت‌های مکرر در کلاس‌ها و نشست‌های جمعی از جمله بارزترین ویژگی‌های شخصیتی نابینایان است (افروز، ۱۳۹۲). با در نظر گرفتن این آمار و مشکلات افراد با آسیب بینایی، توجه به آموزش و ارائه راهکارهای بهینه در آموزش این افراد امری ضروری است. افراد با آسیب بینایی برای یادگیری بسیار متکی به اطلاعاتی هستند که از طریق دیگر حس‌هایشان دریافت می‌کنند (اندریو^۵، به‌طورمعمول آموزش به نابینایان به روش‌های مختلفی صورت

نابینایی شایع‌ترین اختلال حسی است. بدون بینایی درک فرد از دنیای اطرافش متفاوت خواهد بود (ملکی، ۱۳۹۰). نابینا به فردی گفته می‌شود که دید و بینایی او علیرغم برخورداری از امکانات چشم‌پزشکی مانند عینک و ... در یک چشم یا هر دو چشم^۲ کمتر باشد (افروز، ۱۳۹۲). بر طبق برآوردهای سازمان جهانی بهداشت در دنیا تقریباً ۳۱۴ میلیون نفر دچار مشکلات بینایی هستند (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۱۰) و شیوع نابینایی در جهان ۷٪ بوده که تقریباً برابر شیوع نابینایی در کشورهای خاورمیانه است (تیلفورس^۶، نگرال^۷، پاراجاسگار^۸ و دادزی^۹، ۲۰۱۱). حساسیت فوق‌العاده نسبت به محیط اطراف،

^۱ دانشجوی دکتری روانشناسی کودکان استثنایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات تهران، ، mhb4549@yahoo.com

^۲ استاد ممتاز دانشگاه تهران

^۳ دانشیار دانشگاه تهران

^۴ کاردانی مهندسی کامپیوتر نرم افزار

^۵ World Helth organization

^۶ Thylefors

^۷ Negrel

^۸ Pararajasegaram

^۹ Dadzie

^{۱۰} Andreou

^{۱۱} Kotsis

است به نقش مهارت‌های زندگی برای بهتر زیستن اشاره کنیم چراکه بر اساس فراگیری این مهارت‌ها فرد می‌آموزد که برای مقابله و سازگاری صحیح با مسائل و مشکلات روزمره و بهبود زندگی فردی و اجتماعی بتواند در موقعیت‌های مختلف، عاقلانه و صحیح رفتار کند، به‌طوری‌که با خود و دیگران سازگارانه ارتباط برقرار کرده و با رفتاری صحیح، با چالش‌ها و خواسته‌های زندگی روبرو شود (طارمیان و همکاران، ۱۳۹۴).

مهارت‌های زندگی عبارت‌اند از: توانایی رفتار سازگارانه و مثبت که افراد را قادر می‌سازد تا به‌طور مؤثر با نیازها و چالش‌های روزمره برخورد نمایند (جزایری و رحیمی، ۱۳۹۰). هم‌اینک نابینایان به‌راحتی از رایانه و اینترنت با کمک فایل‌های صوتی و نیز دو حرف برجسته «ت» و «ب» بر روی صفحه‌کلید استفاده می‌کنند، امروزه آموزش مهارت‌های زندگی بخش مهمی از برنامه‌های درسی اکثر نظام‌های آموزشی دنیا است، که با کمک آن ارتقای سازگاری فرد، ابتدا با خودش، سپس با دیگران و محیط برقرار می‌شود و می‌آموزد که در طول زندگی به‌ویژه در موقعیت‌های پرخطر چگونه عاقلانه و صحیح رفتار کند. بحری (۱۳۹۱) در تحقیقی با عنوان آموزش الکترونیک برای نابینایان نتیجه گرفت که اگر افراد خاص مانند نابینایان را با دقت بیشتری مورد نگرش قرار دهیم به اهمیت مضاعف تجهیزات کامپیوتری، نه‌تنها به‌عنوان ابزار، بلکه به‌عنوان تنها ابزار آموزش و دسترسی پی می‌بریم؛ و توسعه این‌گونه سیستم‌ها وظیفه‌ای بر دوش همه اقدار جامعه به‌خصوص مسئولین می‌باشد. نابینایان فارسی‌زبان همانند بسیاری از زبان‌ها ابزارهای کاملی را برای دسترسی و استفاده از کامپیوتر در اختیار دارند و با کمی توجه و سرمایه‌گذاری می‌توانند از مزایای آموزش الکترونیک بهره ببرند، همچنین این تحقیق با پشتیبانی شرکت پکتوس سخت‌افزارها و نرم‌افزارهایی را در کشور تولید کرده است. کلرک و گرف^{۱۱} (۲۰۱۵) در تحقیقی با عنوان مهارت تطبیقی در والدین نوجوانان با آسیب بینایی در جنوب آفریقا نشان می‌دهد که ارزش‌های خانوادگی (از قبیل نگرش نسبت به ناتوانی‌ها، ایمان مذهبی و نزدیکی خانوادگی) در رفتار و تطبیقشان با نوجوانانشان نقش بسزایی دارد. آموزش الکترونیک نسبت به آموزش سنتی دارای مزایای عمده‌ای است. انعطاف‌پذیری و حذف تردهای بی‌مورد و پرهزینه برای شرکت در دوره‌های آموزش از مهم‌ترین آن‌ها به‌شمار می‌آید؛ اما این آموزش دارای مزایای دیگری نیز به شرح زیر می‌باشد: هزینه برگزاری دوره‌های آموزش

می‌گیرد (اسکات^۱، هندریکس^۲، اسپچیل^۳، بلممانس^۴ و اسپچیر^۵، ۲۰۱۰) که اکثر آن‌ها مانند خط بریل و برجسته‌سازی نیازمند صرف وقت، هزینه و انرژی زیادی بوده و با مشکلات و کاستی‌هایی همراه هستند. لذا با استفاده از روش‌ها و فناوری‌های جدید می‌توان امر یاددهی و یادگیری این دسته از افراد را تسهیل کرد. گسترده‌ترین فناوری که عرصه یاددهی و یادگیری را در قرن اخیر متحول ساخته است، آموزش مجازی^۶ است (بکر^۷، ۲۰۱۱).

پیشرفت‌های صورت گرفته در توسعه فن‌آوری‌های آموزشی به‌ویژه در دهه‌های اخیر، افق‌های روشن و امیدبخشی را در آموزش دانش‌آموزان خاص گشوده است. مهم‌ترین ویژگی متمایزکننده این نوع آموزش در مقایسه با شیوه‌های رایج در کلاس‌ها فراهم‌سازی فرصت‌های یادگیری بیشتر در هر مکان و هر زمان است (فرل^۸، ۲۰۰۱). برای نمونه بررسی‌های لواتک^۹ (۲۰۱۰) نشان می‌دهد آموزش از طریق فن‌آوری‌های ویدئویی به غنی‌سازی یادگیری‌ها و افزایش مشارکت و موفقیت‌های تحصیلی برجسته‌تر منجر می‌شود. به‌طورکلی، استفاده از فناوری اطلاعات برای دستیابی به هدف‌های یادگیری با کیفیت و برای همه، امری اجتناب‌ناپذیر است (آیتی، عطاران و مهرمحمدی، ۱۳۹۱). از طرفی اینترنت در عرصه‌های آموزشی چالش‌های جدیدی را ایجاد کرده و استفاده از بستر و زیرساخت مناسب اینترنت برای آموزش طی سالیان اخیر مورد استقبال قرار گرفته است. یادگیری الکترونیکی، شکلی از یادگیری است که از طریق ابزارهای الکترونیکی متنوع نظیر رایانه شخصی، تلویزیون، تلفن همراه و با شیوه‌های مختلف (خودگردان، کنترل به‌وسیله آموزشگر) کنترل شده و اجرای آن بدون محدودیت جغرافیایی و زمانی صورت می‌پذیرد (روبال^{۱۰}، ۲۰۰۵)

یکی از چالش‌های اساسی نظام آموزش و پرورش برای افراد با آسیب بینایی این است که آن‌ها دارای ذهنی سالم و پویا هستند و قدرت استدلال و استنباط فکری و تفکر صوری بالایی دارند و به مراحل عالی پیشرفت تحصیلی دست پیدا می‌کنند؛ و ناکامی که در تحقق اهداف آن‌ها به وجود می‌آید شامل موانع محیطی و نیز در برخی موارد عدم آموزش درست مهارت‌های زندگی به این افراد است که نگذاشته استعداد آن‌ها شکوفا شود که آن‌ها بتوانند در محیط سازگارانه رفتار نمایند، در اینجا لازم

⁸ Ferel

⁹ Luetke

¹⁰ Royal

¹¹ Klerk & Greeff

¹ Schout

² Hendrikx

³ Scheele

⁴ Bemelmans

⁵ Scherpber

⁶ Virtual Learning

⁷ Becker

کلیه افراد یکسان می‌باشد) نامنی و همکاران، ۱۳۹۱). مطالعات تجربی بیانگر این حقیقت است که افراد نابینا در توجه و تمرکز قدرت یادگیری مطالب، خزانه‌ی واژگان به‌ویژه موضوعات ذهنی، تفکر انتزاعی، تکوین پایه از مفاهیم ذهنی، پردازش اطلاعات، قابلیت حفظ مطالب و ظرفیت حافظه کوتاه‌مدت و بلندمدت، توان تجزیه و تحلیل مسائل، تخیل و انشاء نسبت به افراد عادی تفاوت معناداری ندارند؛ اما نسبت به افراد ناشنوا با شرایط مشابه برتری‌های قابل ملاحظه‌ای دارند. انقلاب الکترونیک و پیدایش رسانه‌های جدید مانند رادیو، تلویزیون و کامپیوتر در قرن بیستم موجب دگرگونی‌های بیشتر در شیوه‌های آموزش گردید (خادمی و رضایی، ۱۳۹۱). آموزش‌وپرورش نیز باید به‌گونه‌ای انعطاف‌پذیری داشته باشد تا بتواند در هر دوره‌ی زمانی خود را با تغییرات اجتماعی و بین‌المللی هماهنگ سازد. اگر نیاز و ضرورت‌های نظام آموزشی و جامعه نقل و انتقال از سبک آموزش‌وپرورش به نوع دیگری را بطلبد، باید در سازگاری با این ضرورت‌ها تغییرات لازم را به وجود آورد (میرکمالی، ۱۳۹۳). در نتیجه فراهم کردن امکانات و ابزارها جهت اجرای این نوع آموزش برای رسیدن به امر یادگیری موردتوجه مؤسسات آموزشی و دانشگاه‌ها قرار گرفته است (واگشال^۲، ۲۰۱۴). رشد ۴۲٪ استفاده از اینترنت، در پنج سال اول قرن بیست و یکم توجه زیاد دست‌اندرکاران نظام آموزش هر کشور به آموزش الکترونیک و برخط را جلب کرده است (سی و ون بروئن^۳، ۲۰۱۰). در آموزش الکترونیکی سعی بر این است که به‌جای آوردن فراگیر به محل آموزش، آموزش را به محل فراگیر بفرستیم. اینترنت دارای این قابلیت است که به گوشه و کنار نفوذ کند و وسیله مناسبی برای انتقال آموزش کیفی و مقرون به‌صرفه می‌باشد (کورس^۴، ۲۰۱۳)؛ و دیگر اینکه این نوع آموزش به‌جای تمرکز روی نیازهای آموزش‌دهندگان و مؤسسات روی نیازهای یادگیرندگان تمرکز می‌کند و به صورتی که شبکه‌ها در اختیارش می‌گذارند فرایند آموزش را به‌صورت برخط و در هر زمان و مکان می‌تواند تحویل می‌دهد (اخوان، مسعودی ندوشن، ۱۳۹۰). به‌روزرسانی دوره‌های مبتنی بر آموزش الکترونیکی به‌سرعت و به‌سادگی انجام می‌شود. موضوعات و محتویات تغییر یافته به‌سرعت بر روی سرویس‌های مربوطه قرار می‌گیرد و فراگیران بلافاصله از نتایج آن بهره‌مند می‌شوند. آموزش الکترونیکی باعث افزایش قدرت نگه‌داری اطلاعات در فراگیران می‌شود که در این راستا از عناصر متفاوتی نظیر: صوت، تصویر، امتحانات کوتاه‌مدت و تعامل با فراگیر برای تأکید مجدد در فراگیری هدفمند استفاده می‌شود. در صورتی که فراگیران یک بخش از یک مطلب را فراموش می‌توانند در

الکترونیک گران نبوده و با استفاده از نرم‌افزارها و ابزارهای موجود می‌توان اقدام به برگزاری این دوره‌ها نمود و در ضمن این‌گونه برنامه‌ها از جذابیت بیشتری برای مخاطب برخوردارند. بسیاری از تحقیق‌ها نیز در سی سال گذشته نشان داده‌اند که فناوری می‌تواند نقشی مفید در فعالیت‌های افراد با شرایط خاص مانند نابینایان داشته باشد. به این نکته باید توجه شود که پیشرفت شگرف فناوری اطلاعات، بسیاری از محدودیت‌های زمانی و مکانی را در امر آموزش و یادگیری برطرف کرده است (حاج رمضان، ۱۳۹۲). پاپادپولس^۱ (۲۰۱۴) در تحقیقی با عنوان رفتار انطباقی کودکان و بالغین با آسیب بینایی در همه‌ی حوزه‌های ارتباطات، مهارت‌های زندگی روزانه و اجتماعی شدن بر روی چهل‌وشش کودک و بالغ با آسیب بینایی که در مطالعه شرکت کرده بودند، بررسی شد. نتایج تأثیر سن روی تمامی رفتارهای انطباقی و روی همه‌ی حوزه‌های ارتباطات، مهارت‌های زندگی روزانه و اجتماعی شدن را نشان می‌دهد. افراد با سن بیشتر و با آسیب بینایی کارایی بهتر اما همچنین یک میزان بالاتری از تأخیر را در مقایسه با کودکان بروز دادند. علاوه بر این، استقلال بیشتر تحرک افراد با آسیب بینایی باعث کارایی بهتری شده است و سطح تأخیر رشدی پایین‌تری دارند.

آموزش الکترونیک در ایران صنعتی نوپا در فناوری آموزش‌وپرورش از راه دور است. در تدوین محتوای الکترونیک (مجازی) با کیفیت، باید بر اصولی که در تدوین هر نوع محتوای آموزشی مدنظر قرار می‌گیرد، توجه کرد: شناخت دقیق از مخاطبان سیستم، توزیع آن‌ها در جامعه، دسترسی به فناوری موردنیاز، توانایی آن‌ها در کار با رایانه و تطابق آموزش مجازی با نیازهای آموزش آن‌ها بسیار مهم می‌باشد. آموزش مجازی می‌تواند به افرادی که در چارچوب محدودیت‌هایی می‌باشند کمک شایانی را بکند، این امر خصوصاً برای کسانی که از لحاظ ذهنی پویا و توانمند هستند ولی ناتوانی جسمی و حرکتی مانعی برای شکوفایی آن‌ها شده است، حائز اهمیت می‌باشد در بین گروه‌های مختلف استثنایی کم‌بینایان و نابینایان از این قاعده مستثنا نیستند و قادرند یاد بگیرند که چگونه بنویسند، چگونه بخوانند و چگونه کار کنند و دارای یک زندگی خودکفا و مستقل باشند (افروز، ۱۳۹۲). تنها شرط لازم برای تحقق این امر، داشتن ذهنی باز، بازخوردی مثبت و تصویری درست از نابینایی و نگاهی به‌دوراز تعصب است و پذیرفتن این حقیقت که تفاوت میان دو گروه سالم و کم‌بینا و نابینا فقط در حد دیدن و ندیدن است و ویژگی‌ها و خصوصیاتش چون خلق‌و‌خو، استعدادها، علایق، هوش، تمایلات و نظایر آن تفاوت‌های فردی است که در بین

³ Van Buren

⁴ Kurse

¹ Papadopoulos

² Wagschal

و فیولان^۳ (۲۰۰۹) امروزه شیوه‌ها و فضاها‌های جدید ارتباطی فراهم شده که می‌توانند فرایند یاددهی-یادگیری را تسهیل کرده، بهبود بخشند.

همان‌طور که گفته شد در مطالعات پژوهشی گوناگون تأثیر آموزش مجازی بر متغیر پژوهشی بررسی شده است. با توجه به نقش و تسهیل آموزش مجازی در فرایند یادگیری، اقدامات آموزشی باید ابتدا از دروس غیر آموزشی شروع شود چراکه مهارت‌های زندگی در سازگاری اجتماعی و رفتاری نابینایان امری ضروری و اساسی است. با توجه به اهمیت بحث، پژوهشگران بر آن شدند تا امکان‌سنجی برگزاری دوره‌های آموزش مجازی مهارت‌های زندگی برای دانش‌آموزان نابینا را مورد پژوهش قرار دهند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پیمایشی است. جامعه مورد مطالعه معلمان و مدیران و متخصصان می‌باشد که دست‌اندرکار در زمینه‌ی آموزش دانش‌آموزان نابینا می‌باشند. حجم نمونه بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شد. نمونه مورد مطالعه در این پژوهش ۹۹ نفر معلمان و مدیران و متخصصان می‌باشند. معیار انتخاب افراد مورد پژوهش در نمونه حاضر شامل افراد دست‌اندرکار در زمینه‌ی آموزش افراد نابینا بوده است.

ابزار

در پژوهش حاضر به‌منظور بررسی دیدگاه معلمان، مدیران و متخصصان از ابزار محقق ساخته استفاده شد. با این پرسشنامه نگرش اشخاص را در زمینه کاربرد آموزش مجازی به‌منظور افزایش مهارت‌های زندگی در نوجوانان و جوانان نابینا مورد بررسی قرار می‌گیرد، از روش‌های متداول آموزش مجازی برای نابینایان می‌توان به استفاده از نرم‌افزارهای صوتی و نیز استفاده از کلیدهای پایه یافتن، کلمات بر روی کیبورد برای تایپ و جستجوی مطالب اشاره کرد. در این ابزار نگرش به آموزش مجازی در سه حیطه شناخت و باورها، رفتار، هیجان و عواطف بررسی می‌شود. شیوه نمره‌گذاری بدین‌صورت است: سؤال‌ها به‌صورت کاملاً موافقم = ۵، موافقم = ۴، نظری ندارم = ۳، مخالفم = ۲ و کاملاً مخالفم = ۱ نمره‌گذاری می‌شوند. سؤال‌های ۱، ۲، ۳، ۵، ۱۷ و ۲۱ به‌صورت کاملاً موافقم = ۱، موافقم = ۲، نظری ندارم = ۳، مخالفم = ۴ و کاملاً مخالفم = ۵ نمره‌گذاری می‌شوند. نمرات بالا نشانه نگرش مثبت و نمرات پایین نشانه نگرش منفی به این موضوع هستند.

زمان مناسب به آن رجوع کرده و آن را فراگیرند و یادگیری هر بخش جواز ورود به بخش بعدی است. پیگیری وضعیت آموزشی افراد و میزان پیشرفت آن‌ها به‌راحتی قابل بررسی است (بنیسی^۱، ۲۰۰۶). وجود ویژگی‌های منحصربه‌فرد در آموزش مجازی در دهه‌های اخیر موجب افزایش تقاضای یادگیرندگان و مراکز ارائه خدمات آموزش برای به‌کارگیری این روش آموزشی شده است و مزایایی را به وجود آورده است که می‌توان آن را از دو جهت آموزشی و غیر آموزشی دسته‌بندی نمود: از مزایای آموزشی می‌توان به نداشتن محدودیت مکانی، نداشتن محدودیت زمانی، محدود نبودن ظرفیت پذیرش، در نظر گرفتن استعداد فردی، گسترش فرهنگ یادگیری مستقل، استفاده از اساتید مجرب بدون محدودیت جغرافیایی، انعطاف‌پذیری در اصلاح یا تغییر محتوا، افزایش سرعت آموزش و از مزایای غیر آموزشی می‌توان به کاهش ترافیک، کمک به حفظ محیط‌زیست، کاهش آلودگی هوایی و صوتی، کاهش نیاز به فضای کالبدی اشاره کرد (نصیری، ۱۳۹۰). هولنبرگ (۲۰۱۲) در نظریه معروف خود به نام «نظریه گفتگوی آموزشی هدایت‌شده» هشت ویژگی برای آموزش باز و از راه دور بر شمرده که ماهیت آموزش باز و از راه دور را از آموزش مرسوم (سنتی) جدا می‌کند: ۱- آموزش باز و از راه دور بر اساس ارتباط غیر محاوره‌ای پایه‌گذاری شده است ۲- یادگیرندگان دور از یاد دهنندگان قرار دارند. ۳- مواد آموزشی که اغلب به‌صورت چاپی هستند از قبل تهیه و تدوین شده و با وسایل کمک آموزشی دیگر پشتیبانی می‌شوند. ۴- ارتباط دوجانبه معلم و شاگرد به‌طور غیرمستقیم و به‌وسیله یک سازمان و با استفاده از رسانه‌ها و فناوری ارتباطی انجام می‌گیرد. ۵- آموزش باز از راه دور فردی است و قابل اجرا، در هر جامعه‌ای با هر ایدئولوژی و برای هر منظوری و یا هر وسیله‌ای می‌باشد. ۶- نظام آموزش باز و از راه دور با استفاده از وسایل ارتباط جمعی آموزش انبوه را ممکن می‌سازد. ۷- آموزش باز و از راه دور یک نوع آموزش صنعتی است. ۸- آموزش باز و از راه دور منظم و سازمان‌یافته، شکلی از گفتمان آموزش هدایت‌شده است (هولنبرگ به نقل از حیدری، ۱۳۹۰).

یادگیری مهارت‌هایی چون خودآگاهی، همدلی، روابط بین فردی و ارتباط مؤثر برای کم‌بینایان و نابینایان بسیار مهم و حائز اهمیت می‌باشد چراکه می‌تواند او را در شناخت از خود، توانایی و محدودیت‌هایش یاری کند و او را در برقراری روابط با دیگران و داشتن ارتباط سازنده با افراد جامعه کمک کند چراکه آن‌ها فقط از نعمت دیدن محروم هستند و این توانایی را دارند که از تغییرات و پیشرفت‌هایی که در جهان و به‌خصوص در صنعت رایانه و اینترنت اتفاق می‌افتد نهایت استفاده را بکنند. بنا بر عقیده بسیاری از صاحب‌نظران از جمله هینریچ^۲ (۲۰۰۷)

³ Fullan

¹ Benisi

² Heinrich

استثنایی شهر تهران سه مدرسه از مدارس نابینایان شهر تهران انتخاب شد و با حضور در مدرسه و ارائه مجوز به مدیر مدرسه و توضیح دادن هدف به شرکت‌کنندگان و کسب رضایت از آنان پرسشنامه‌های مذکور توسط محقق برای افراد نابینا به صورت مجزا خوانده شد و پاسخ‌ها در برگه پاسخنامه ثبت گردید.

یافته‌ها

ویژگی جمعیت شناختی آزمودنی‌ها شامل معلمان و مدیران نابینا و متخصصان دست‌اندرکار در زمینه‌ی آموزش دانش آموزان نابینا می‌باشند.

برای تأمین اعتبار محتوایی مفاهیم از شیوه توافق داوران استفاده شد؛ جهت سنجش میزان قابلیت اعتماد متغیرها در تحقیق حاضر از روش آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است. ضریب آلفا کرونباخ برای این آزمون عدد ۰/۸۸ به دست آمده که بسیار خوب ارزیابی می‌شود.

شیوه اجرای پژوهش

با توجه به اینکه، این پژوهش از جمعیت آماری بالایی برخوردار است، باید در بخش کوچکی از جامعه انجام و آن را به کل جامعه آماری تعمیم داد. بنابراین برای به دست آوردن اطلاعاتی درباره‌ی دیدگاه‌ها، باورها یا مشخصات گروهی از اعضای جامعه‌ی آماری، باید از روش پیمایشی استفاده کرد؛ که با کسب اجازه از سازمان آموزش و پرورش

جدول شماره ۱ اطلاعات دموگرافیک شرکت‌کننده در پژوهش

سن و تعداد	جنسیت و نفرت	تحصیلات و تعداد	شغل و تعداد
۳۰ - ۵۰	زن و مرد	لیسانس و فوق لیسانس و دکتری	معلم، مدیر، متخصص دست‌اندرکار نابینایان
۹۹ نفر	۵۰ خانم	لیسانس ۵۹ نفر	معلم ۶۰ نفر
	۴۹ آقا	فوق لیسانس ۲۲ نفر	مدیر ۳ نفر
		دکتری ۱۸ نفر	متخصص ۳۶ نفر

در این پژوهش از آزمون کای اسکوئر و ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است.

جدول شماره ۲ نتایج آزمون کای اسکوئر برای بررسی امکان‌سنجی آموزش مجازی مهارت‌های زندگی از نظر معلمان، مدیران و متخصصان

سطح معناداری	درجه آزادی	χ^2	
۰/۰۰۰	۴	۲۹/۰۲۸	آموزش مجازی مهارت‌های زندگی از نظر معلمان
۰/۰۴۶	۱	۴/۰۰۰	آموزش مجازی مهارت‌های زندگی از نظر مدیران
۰/۰۰۸	4	۱۳/۷۳	آموزش مجازی مهارت‌های زندگی از نظر متخصصان

آموزش مجازی مهارت‌های زندگی از نظر معلمان، مدیران و متخصصان	۴۰/۰۶۵	4	۰/۰۵
---	--------	---	------

با توجه به نتایج جدول فوق می‌توان ملاحظه نمود که آزمون کای اسکوئر، امکان‌سنجی آموزش مهارت‌های زندگی از نظر معلمان، $(\chi^2 = 29/3 \quad p < 0/05)$ و مدیران $(\chi^2 = 4/000 \quad p < 0/05)$ و متخصصان $(\chi^2 = 13/ \quad p < 0/05)$ و در مجموع آزمون کای اسکوئر، امکان‌سنجی آموزش مهارت‌های زندگی از نظر معلمان، مدیران و متخصصان را تأیید می‌کند $(\chi^2 = 40/065 \quad p < 0/05)$

با توجه به معنادار بودن رابطه‌ی آموزش مجازی و مهارت‌های زندگی از نظر مدیران شدت و جهت این رابطه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

جدول شماره ۳: ضریب همبستگی اسپیرمن برای بررسی امکان‌سنجی آموزش مجازی مهارت‌های زندگی از نظر معلمان، مدیران و متخصصان

آموزش مجازی از نظر معلمان	آموزش مجازی از نظر مدیران	آموزش مجازی از نظر متخصصان	آموزش مهارت‌های زندگی از نظر معلمان
۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۵۳۰
سطح معناداری			۰/۰۰۰
تعداد کل	۶۸	۶۸	۶۸
Γ_S	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۴۳۱
سطح معناداری			۰/۰۰۴
تعداد کل	۳	۳	۳
Γ_S	۰/۴۳۱	۰/۴۳۱	۱/۰۰۰
سطح معناداری			۰/۰۰۴
تعداد کل	۳	۳	۳
Γ_S	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۵۲۴
سطح معناداری			۰/۰۰۵
تعداد کل	۲۸	۲۸	۲۸
Γ_S	۰/۵۲۴	۰/۵۲۴	۱/۰۰۰
سطح معناداری			۰/۰۰۵
تعداد کل	۲۸	۲۸	۲۸
Γ_S	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۴۸۱

آموزش مجازی از نظر معلمان، مدیران و متخصصان	سطح معناداری	۰/۰۰۰
تعداد کل	۹۹	۹۹
آموزش مهارت‌های زندگی از نظر معلمان، مدیران و متخصصان	r_s	۰/۴۸۱
سطح معناداری	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰
تعداد کل	۹۹	۹۹

و نیز می‌توان ملاحظه نمود که از نظر متخصصان رابطه‌ی بین آموزش مجازی و آموزش مهارت‌های زندگی رابطه مستقیم بوده و شدت این رابطه قوی می‌باشد؛ بنابراین هر چه آموزش مهارت‌های زندگی به روش مجازی بیشتر صورت گیرد، اثربخشی آن بالاتر است

$$(r_s = 0/52 \quad p < 0/05)$$

با توجه به نتایج جدول فوق می‌توان ملاحظه نمود که از نظر معلمان، مدیران و متخصصان رابطه‌ی بین آموزش مجازی و آموزش مهارت‌های زندگی رابطه مستقیم بوده و شدت این رابطه قوی می‌باشد؛ بنابراین هر چه آموزش مهارت‌های زندگی به روش مجازی بیشتر صورت گیرد، اثربخشی آن بالاتر است

$$(r_s = 0/48 \quad p < 0/05)$$

نسبت به دیگران برخوردارند و به همین دلیل برخی از رگه‌های ناامنی روانی - اجتماعی و گاه کم اعتمادی و پاره‌ای بدبینی‌ها نسبت به کنش‌ها و واکنش‌ها نسبت به رفتارهای دیگران در نابینایان مشاهده می‌شود (افروز، ۱۳۹۲). از این رو آموزش مؤلفه‌ی خودآگاهی بسیار حائز اهمیت می‌باشد. همچنین از دیگر یافته‌های توصیفی پژوهش می‌توان ادعان داشت که از نظر مدیران در بین مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی، ارتباط بین فردی بیشترین فراوانی را در بین سایر مؤلفه‌ها دارد. این توانایی به فرد کمک می‌کند تا بتواند به صورت مؤثر و مفید با انسان‌های دگر ارتباط برقرار کند. این امر مطابق با پژوهش بیت من^۱ و همکاران (۲۰۱۲) می‌باشد که در رابطه با جنبه‌های مختلف ارتباط و زبان تفاوت‌های زیادی بین دو گروه کودکان و نوجوانان نابینا و بینا وجود ندارد.

یافته‌های پژوهش، حاکی از آن است که رابطه‌ی مثبت و معناداری بین نگرش معلمان، مدیران و متخصصان با آموزش مجازی مهارت‌های زندگی وجود دارد. به عبارت دیگر، هر چه آموزش مجازی نابینایان بیشتر باشد مهارت‌های زندگی آنان بالاتر می‌رود. بر اساس مصاحبه‌های صورت گرفته و همزمان

با توجه به نتایج جدول فوق می‌توان ملاحظه نمود که از نظر معلمان رابطه‌ی بین آموزش مجازی و آموزش مهارت‌های زندگی رابطه مستقیم بوده و شدت این رابطه قوی می‌باشد؛ بنابراین هر چه آموزش مهارت‌های زندگی به روش مجازی بیشتر صورت گیرد، اثربخشی آن بالاتر است

$$(r_s = 0/53 \quad p < 0/05)$$

همچنین از نظر مدیران رابطه‌ی بین آموزش مجازی و آموزش مهارت‌های زندگی رابطه مستقیم بوده و شدت این رابطه قوی می‌باشد؛ بنابراین هر چه آموزش مهارت‌های زندگی به روش مجازی بیشتر صورت گیرد، اثربخشی آن بالاتر است

$$(r_s = 0/43 \quad p < 0/05)$$

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف امکان‌سنجی برگزاری دوره‌های آموزش مجازی مهارت‌های زندگی برای دانش‌آموزان نابینا (با تأکید بر نیروی انسانی) انجام شد. نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که امکان‌سنجی آموزش مجازی مهارت‌های زندگی از نظر معلمان، مدیران و متخصصان مورد تأیید می‌باشد، و هر چه آموزش مهارت‌های زندگی به روش مجازی بیشتر صورت گیرد، اثربخشی آن بالاتر است. یافته‌های توصیفی پژوهش بیانگر آن است که در بین مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی، خودآگاهی بیشترین فراوانی را در بین سایر مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی دارد. این یافته را می‌توان این‌گونه تبیین نمود که احتمالاً مهارت خودآگاهی که شامل توانایی شناخت و آگاهی از خصوصیات، نقاط ضعف و قدرت، خواسته‌ها، ترس‌ها و ... می‌باشد؛ رشد آن به فرد کمک می‌کند تا روابط اجتماعی و روابط بین فردی مؤثر و همدلانه‌ای با سایر افراد داشته باشد و از آنجایی که نابینایان احساس می‌کنند که در تنهایی و جمع، در خانه و مدرسه و در مکان‌های دگر بیشترین نگاه و توجه از جانب دیگران را دارند، به همین خاطر از حساسیت بیشتری

دانش رسمی، یافتن راه‌های مؤثر، توزیع دانش و نظارت بر فراگیران برای کسب ماده موردنظر است (لی و لی، ۲۰۱۰)؛ بنابراین یافته‌های محقق همسو با این پژوهش است. در جهت تبیین این یافته‌ها می‌توان بیان کرد که نگرش مثبت درزمینه‌ی آموزش مجازی برای نابینایان وجود دارد. در هر آموزشی برای دستیابی به نتایج بهتر باید از نظریه‌های یادگیری کمک گرفت. نظریه‌هایی چون رفتارگرایی، شناخت گرایی، ساخت‌گرایی و سازنده‌گرایی درزمینه‌ی یادگیری و آموزش الکترونیکی مواردی را برشمرده‌اند. بر اساس یافته‌های تحقیق حاضر نظریه‌ی رفتارگرایی در بین سایر نظریه‌های یادگیری الکترونیکی برای آموزش مجازی مهارت‌های زندگی نابینایان بیشترین کاربرد را دارد. باید توجه داشت که وقتی نتایج و انتظارات از یادگیری برای فراگیر مشخص باشد و همچنین آزمون‌های لازم جهت اینکه یادگیرندگان ارزشیابی شوند و مشخص گردد که آیا به نتایج یادگیری دست پیدا کرده‌اند یا خیر؟ و نیز محتوای یادگیری با ترتیب خاصی ارائه شود و این ترتیب توالی از ساده به پیچیده به کار برده شود و یادگیرندگان بازخوردهای لازم را جهت نظارت و تصحیح اشتباهات خود داشته باشند؛ این موارد اساس یادگیری الکترونیکی بر مبنای نظریه‌ی رفتارگرایی است و این گونه به نظر می‌رسد که در آموزش مجازی مهارت‌های زندگی به نابینایان بهتر است که مؤلفه‌ها با ترتیب و توالی خاص و مناسب صورت بگیرند و بازخوردهای صحیح جهت اینکه آیا مهارت را به‌خوبی فرا گرفته‌اند یا خیر، و ارزشیابی‌های مطمئن به کار گرفته شود.

یافته‌های پژوهش بر اساس مصاحبه‌های صورت گرفته همچنین نشان می‌دهد که در بین انواع یادگیری الکترونیکی، یادگیری ترکیبی شامل یک روش آمیخته از جلسات کلاس سنتی رودررو و جلسات یادگیری غیر همزمان از راه دور، می‌باشد (لنه^۵ و همکاران، ۲۰۱۴). یافته‌های تحقیق حاضر از دیدگاه معلمان، مدیران و متخصصان نشان می‌دهد که در بین انواع یادگیری الکترونیکی، بهتر است آموزش مجازی برای نابینایان همراه با آموزش حضوری انجام گیرد (یادگیری ترکیبی)؛ بنابراین تحقیق حاضر با دیدگاه وایمند^۶ (۲۰۱۳)، همخوانی دارد؛ و نیز روند آموزش، به‌صورت غیر همزمان برای نابینایان باید صورت گیرد زیرا که استفاده از یادگیری غیر همزمان به دانش‌آموزان اجازه می‌دهد که با سرعت خودشان و در زمان خودشان از طریق وب کار کنند. بیشتر دوره‌هایی که در اینترنت در دسترس است از نوع مدل غیر همزمان می‌باشند. دانش‌آموزان می‌توانند در یادگیری الکترونیکی در موقعیت‌های توصیف‌شده فعال باشند

با آن پر کردن پرسشنامه نگرش سنج معلم ساخته توسط معلمان، مدیران و متخصصان یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات رضایی (۱۳۹۲) در زمینه‌ی انعطاف‌پذیری روش آموزش الکترونیک، و کاهش محدودیت‌های زمانی و مکانی همخوانی دارد. همچنین با پژوهش بحری (۱۳۹۱) در زمینه‌ی سهولت استفاده نابینایان از رایانه و اینترنت و نیز با یافته‌های تحقیق فرامرزیان (۱۳۹۳) درزمینه‌ی سازگاری با تغییرات نظام آموزشی، و همچنین یافته‌های مهر محمدی (۱۳۹۱) که باید در درجه‌ی اول فرهنگ استفاده از آموزش مجازی برای اولیاء دانش‌آموزان نابینا به‌صورت درونی درآید تا بتوانند با درک بهتر پشتیبان فرزندان خود در زمینه‌ی آموزش مجازی باشند، همخوانی دارد. رضایی (۱۳۹۲) مهم‌ترین موانع ارتباطی را هزینه‌ی بالای تجهیزات و هزینه به‌روز کردن مطالب می‌داند، نتایج به‌دست‌آمده از تحقیق فوق با نتیجه تحقیق رضایی همخوانی ندارد و بنا بر نگرش معلمان، متخصصان و مدیران آموزش مجازی هزینه‌بر نیست. همچنین تحقیق حاضر با یافته‌های پژوهش لوپس^۱ (۲۰۱۲) مبنی بر دسترسی به رایانه و آمادگی لازم به برگزاری دوره‌های آموزش الکترونیکی و نیاز به سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها وجود ندارد، همخوانی ندارد. ویور^۲ (۲۰۱۱) در تحقیق خود به بررسی رابطه‌ی متغیرهای آمادگی روانی، جنسیت، سن و تجربه شرکت در یادگیری الکترونیکی در دوره‌ی یادگیری الکترونیکی پرداخت و نشان داد متغیرهای سن، تجربه شرکت در یادگیری الکترونیکی و آمادگی روانی با میزان آمادگی یادگیری الکترونیکی رابطه دارند و متغیرهای جنسیت در آمادگی یادگیری الکترونیکی تأثیرگذار نیست، نتایج تحقیق حاضر یافته‌های ویور (۲۰۱۱) را تأیید می‌کند. همچنین نوکا^۳ و وئت (۲۰۱۳) در تحقیقی نگرش مثبت در مورد استفاده از فناوری‌های آموزش الکترونیکی برای آموزش از راه دور و حمایت از دانش‌آموزان و توانایی‌ها و ظرفیت‌های بر روی رایانه و برنامه‌های کاربردی اینترنت دارند، را تأیید کردند که با نتایج به‌دست‌آمده از تحقیق حاضر همخوانی دارد. یافته‌های پژوهش حاضر با کلارک بیشکه^۴ (۲۰۱۵) مبنی بر فناوری اطلاعات، مهارت‌های خواندن و نوشتن را بالا می‌برد و به‌موجب آن در نهایت کیفیت زندگی و روند یادگیری تسهیل می‌شود نیز، همخوانی دارد.

از نتایج و ویژگی‌های تحقیق می‌توان بیان کرد که طراحی اولیه برنامه‌های آموزش الکترونیکی بر پایه‌ی نظریه یادگیری رفتارگرایی بوده است؛ درحالی‌که یادگیری به‌عنوان فراگیری انفعالی در نظر گرفته می‌شد. نقش اصلی معلمان گردآوری

⁵ Lee Lee

⁶ Lenne

⁷ vaymand

¹ Lopes

² Viyor

³ Neokant

⁴ Kelark

آمادگی لازم به برگزاری دوره‌های آموزش الکترونیکی و نیاز به سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها است، با نتایج تحقیق حاضر همخوانی ندارد؛ چراکه فقط نیاز به داشتن اینترنت اولیه هزینه‌بر می‌باشد و با توجه به فناوری‌های نوین امروزی از طرق مختلف و استفاده از وسایل گوناگون می‌توان به شبکه وارد شد^۱ استفاده‌های لازم را به عمل آورد.

محدودیت‌ها

با توجه به اینکه نمونه انتخاب شده مربوط به شهر تهران است، بنابراین به تعمیم نتایج به سایر نقاط کشور باید با احتیاط عمل کرد.

پیشنهاد‌های پژوهش

پیشنهاد می‌شود که این پژوهش در سایر مناطق نیز اجرا و نتایج آن‌ها با یکدیگر مقایسه شود و نیز در تحقیقات آتی نرم‌افزارهایی جهت آموزش مهارت‌های زندگی برای دانش-آموزان نابینا تهیه و تدوین گردد.

منابع

اخوان. پیمان، مسعودی ندوشن. عصمت (۱۳۹۰). بررسی یادگیری الکترونیک و ارائه یک چهارچوب پیشنهادی برای توسعه آموزش الکترونیکی در کشور، فصلنامه اطلاع‌رسانی، آموزشی و پژوهشی، پائیز و زمستان. فرورز. غلامعلی (۱۳۹۲). مقدمه‌ای بر روانشناسی و آموزش و پرورش کودکان استثنایی، انتشارات دانشگاه تهران.

آیتی. محسن، عطاران. محمد، مهرمحمدی. محمود (۱۳۹۱)؛ الگوی تدوین برنامه‌های درسی مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا) در تربیت معلم، فصلنامه مطالعات برنامه درسی؛ سال اول، ش ۵، صص ۵۵ تا ۸۰.

بحری، عبدا... (۱۳۹۱). بررسی و ارائه یک مدل مناسب برای مدیریت و ارائه آموزش الکترونیکی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه صنعتی اصفهان، دانشکده صنایع و سیستم-ها.

حاج رمضان. نیره (۱۳۹۲)؛ مقدمه‌ای بر آموزش الکترونیکی و سیستم مدیریت فراگیرنده‌ی LMS، مجله فناوری اطلاعات؛ ش ۴۷، صص ۱۴-۲۸

حیدری، محسن (۱۳۹۰). بررسی نظام مدیریتی دانشگاه پیام نور و تفاوت آن با دانشگاه‌های مرسوم، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب.

جزایری. علیرضا، رحیمی. سیدعلی سینا (۱۳۹۰). مهارت مدیریت هیجان‌ها، انتشارات دانژه.

گاناسکاران^۱، (۲۰۱۴). کاربرد یادگیری الکترونیکی همچنین در سطح گروهی که افراد در فرایند یادگیری فعال هستند نیز متفاوت است. بعضی دوره‌ها کاملاً مستقل و فردی هستند درحالی‌که در برخی دوره‌ها دیگران نیز در یادگیری مشارکت دارند. بعضی عناصر یادگیری گروهی نظیر تالارهای گفتگو، سبک توزیع دوره می‌تواند کاملاً الکترونیکی باشد (با مربی یا بدون مربی) و با رویکرد ترکیبی توزیع الکترونیکی و کلاس‌های درس سنتی را داشته باشد. نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش حاضر، از دیدگاه معلمان، مدیران و متخصصان روش یادگیری الکترونیکی غیر همزمان برای نابینایان مفید است، بنابراین یافته‌های تحقیق حاضر با دیدگاه (گاناسکاران، ۲۰۱۴) همخوانی دارد. پژوهش‌های بسیاری در زمینه‌ی آموزش مجازی در کشورهای مختلف صورت گرفته است. به نظر می‌رسد در ایران، تاکنون در زمینه‌ی آموزش مهارت‌های زندگی به‌صورت مجازی برای نابینایان پژوهشی صورت نگرفته است، لذا امکان انجام این تحقیق در بخش کوچکی از یک جامعه (دانش‌آموزان نابینای شهر تهران) فراهم گشت. جهت بررسی ویژه و دقیق‌تر این موضوع علاوه بر پر کردن پرسشنامه توسط دست‌اندرکاران آموزش دانش‌آموزان نابینا، مصاحبه‌هایی در این رابطه انجام شد. مجموع نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش حاضر بیان‌گر آن است که امکان برگزاری دوره‌های آموزش مجازی مهارت‌های زندگی برای دانش‌آموزان نابینا از نظر معلمان، مدیران و متخصصان وجود دارد.

به‌علاوه، توانایی داشتن مهارت‌های زندگی، باعث بروز زمینه‌ی سازگاری و رفتارهای مثبت و مفید در فرد می‌شود و فرد را قادر می‌سازد که به‌طور مؤثر با مقتضیات و کشمکش‌های زندگی روبرو شود. یادگیری مهارت‌های زندگی پیوند اساسی با تمامی جنبه‌های زندگی افراد دارد و بر سازگاری و انطباق آن‌ها تأثیر می‌گذارد. اهمیت یادگیری مهارت‌های زندگی به‌عنوان مهم-ترین عامل سازگاری فردی و اجتماعی را هیچ‌گاه نمی‌توان از نظر دور داشت. دانش‌آموزان با آسیب‌بینایی در مقایسه با سایر کودکان استثنایی دارای هوش نرمال، ذهنی پویا و توانمند هستند؛ به همین جهت سرمایه‌گذاری‌های لازم بر روی این قشر می‌تواند سهم بزرگی را در آینده این افراد داشته باشد. به دلیل اهمیت یادگیری مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی یکی از هدف‌های عمده آموزش این دانش‌آموزان، رشد توانایی مهارت‌های زندگی آنان است. در این پژوهش مشخص شد که مؤلفه‌ی خودآگاهی در بین سایر مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی از نظر معلمان، مدیران و متخصصان دارای اهمیت بیشتری است. مطلب دیگر آنکه برخلاف پژوهش‌های قبلی مهم‌ترین موانع ارتباطی هزینه‌ی بالای تجهیزات و هزینه به‌روز کردن

¹ Ganaskeran

- Ganaskeran D.R. (2014). Online collaboration principles. *Jornal of the internet and Higher education*. No:36.p34-45-
- Ferrell,G. (2001).The changing faces of virtual education.vancouver commonwealth of learning.
- Ferel,p (2001).An overview of recent of recent policy strategies and developments.E.learning in HE,23-37.
- Fullan,M. (2009), change Forces. Second Edition. London, New York: The Falmer Press.
- Heinrich, P. (۲۰۰۷). Developing a Whole School IT Policy. Pitman Publishing: London.
- Lee,j.k., and Lee,W.K. (2010).The relationship of e-learner"s self- regulatory effieacy and perception of e-learning cnvironmental quality. *Computers in Human Behavior*,24, 32-47.
- Luetke,B. (2010) . Evaluating deaf education web-based course *American Annals of the deaf* ,154:62-70
- Lenne,M.G.,Fry, C.L.M., dietze, P.,& Rumbodd,G. (2014). Attitudes and experiences of people who use cannabis and drive: Implications for drugs and driving Legislation.*Drugs,Education, prevention and policy*,14,307 -314.
- Royal, (2005). "Building ICT4D capacity in and by African universities." *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology* (IJEDICT, Vol. 1, Issue I, pp. 101-107.
- Kleark, H. and Greeff, A (2015). Resilience in Parents of Young Adults Bwith visual Impairments, *Journal of Visual Impairment & Blindness*
- Kurse, k . (2013). *The benefits and drawbacks of E-learning*, at: [Bhttp://www.e-learninguru.com/art1-3.htm](http://www.e-learninguru.com/art1-3.htm).
- Lopes C.T. (20۱۲) Evaluating e-learning Readiness In a Health Sciences Higher Education Institution. IADIS international conference e-learning.
- Moghnian D, Banici P(2006). New outlooks of virtual education. Tehran: Shahrab, Ayandesazan publication.
- Nihuka,K.A.& voogt,J. (2013). Instructors and students competences,perceptions and Access to e-learning Technologies:Implementation at the *Journal on e-learning* 10(1),63- 85.
- Neokant,MI. &voeant,S. (2013). The influence of Visual fffexperience on Visual and spatial imagery, perception,36(1):101 -112.
- Papadopoulos,k. Metsiou, K,&Agaliotis,T. (2014). Adaptive behavior Bof children and خادمی. محسن، رضایی. محمدحسن(۱۳۹۱). *میانی نظری آموزش از راه دور، ویژه اساتید، پژوهشگران و دانشجویان*، شیراز، انتشارات بی تا.
- خلعتبری. جواد(۱۳۸۸). *آمار و روش تحقیق*، نشر پردازش.
- رضایی، مسعود (۱۳۹۲). موانع توسعه یادگیری الکترونیکی در آموزش عالی کشاورزی، *فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات*، شماره ۵۷، ۶۱-۷۶.
- طارمیان، فرهاد؛ ماهجویی، ماهیار و فتحی، طاهره (۱۳۹۴). *مهارت های زندگی*، چاپ دوم، تهران، انتشارات تربیت.
- فرامرزیان، مهدی(۱۳۹۳). زمینه ها و راهبردهای لازم برای توسعه آموزش از راه دور در ایران. *فصلنامه علمی پژوهشی علوم انسانی دانشگاه الزهراء*، ۱۱(۳۹)، ۱۲۶-۱۴۵
- میرکمالی. سیدمحمد(۱۳۹۳). برنامه ریزی استراتژیک در آموزش و پرورش. *فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش*، ۲۳، ۲۴-۱۷.
- ملکی تبار، علی؛ خوشیار، عباس (۱۳۹۰). مقایسه سلامت خودپنداره و سازگاری اجتماعی دانش آموزان نابینا و عادی، *مجله پزشکی زاهدان*، ۱۳(۱)، ۳۳-۳۷.
- نامنی، محمدرضا؛ حیات روشنائی، افسانه و ترابی میلانی، فریده (۱۳۹۱). *تحول روانی آموزش و توان بخشی نابینایان*، انتشارات سمت.
- نصیری، علیرضا (۱۳۹۰). *مدیریت دانشگاه های مجازی و مراکز آموزش الکترونیکی*، انتشارات دانشگاه تهران
- Andreou Y, Kotsis KT (2015). The estimation of length, surface area, and volume by blind and sighted children. *International Congress Series.*;1282(1):780-784.
- Bassi,L.J.and van Buren, M.E. (2010). The 2008 ASTD of the industry *Report*.
- Computer user satis faction.*Management science*,29(5), 530 – 545.
- Becker, K. (2011). the Magic bullet: A tool for Assessing and Evaluating Learning potential in Games., *International Journal of Game-Based Learning*, 1 (1), 19-31
- Benisi. (2006). Causes of visual impairment among students the Alabama School for the blind.*J. Am.optom Assoc*.78: 647 – 652.
- Bitman,T.,Poongothai,N.,Mamta,B., Van Dijk.k, & jesudasan,N, (2012).children with Low vision in blind school :Pre – and post-low vision care results with emphasis on integration *International congress series*, 1290, 801-805.
- Creswell,J,W. (2003).*Research Design Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches* London sage Publication,Inc.
- choi young J, Yeom soon.Ja(2010).virtual classes. Department Yeom soon.Ja.virtual classes. Department of Applied computing & mathemathing university of T&smania.

adolescents with visual impairments, *Journal on BResearch in Developmental Disabilities*, 32,1086 – 1096.

Schout B. M. A., Hendriks A. J. M., Scheele F., Bemelmans B. L. H. and Scherpbier A. J. J. A. (2010). Validation and implementation of surgical.

Viyor ,A.& Wanet,D.& Maric,C. (2011). Therole of visual Experience in fffmental imagery. *Journal of Visual impairment& Blindness*,99.34-46.

Vaymand. (2013). Therole of visual Experience in fffmental imagery. *Journal of Visual impairment& Blindness*,99.34-46

Wagschal,P.H. (2014). Distance education comes to the academy: but are we uuasking the right questions? *The Internet and Higher education*,1,125 –129.

Weaver, A., Boyles, G. & Berenson,R. (2008). Emotional Intelligence as a predictor for success in online learning,Available at:<http://www.irrod1.org/index.phd/>

World Helth organization (2010),priority eye discases. World Health organization website: <http://www.who.int/blindness/causes/priorit y/en/index.html>.

Thylefors B, Negrel AD, Pararajasegaram R, Dadzie KY. (2011).Global data on blindness. *Bulletin of the World Health Organization*;73(1):115- 121.

4

Feasibility study of holding virtual courses of life skills for blind students (with emphasize on human force)

Maryam Hashemi Bakhshi¹
Gholam Ali Afrooz²
Ali Akbar Arjmandnia³
Somayeh Mokhtari⁴

Abstract

Aim:The purpose of this study, the feasibility of virtual learning life skills courses for blind students (with an emphasis on human resources) is. **Methods:** The population consisted of all teachers and administrators involved in the education of blind students in Tehran were 91-90. The sample consists of 99 individuals, who were selected by simple random sampling, form. To collect data from the questionnaire contains 22 questions Attitude 4 option was used. Data collected in spss-21 software using chi-square test and Spearman correlation coefficients were analyzed. **Results:** The results indicate that the positive relationship between attitudes of teachers, administrators and professionals are learning life skills. **Conclusion:** The results show that the higher the learning of life skills in their blind goes up And learning can be used to learn some lessons and school life skills, used to be blind.

Keywords: virtual education, life skills, People with visual impairment

¹Ph.D student.Psychology of Exceptional Children. Islamic Azad University, Science and Research Branch of Tehran(mhb4549@yahoo.com)

²Distinguished Professor. Psychology of Exceptional Children.Department of Psychology and educational sciences,University of Tehran, Tehran, Iran.(Corresponding Author)

³ Associate professor, Department of Psychology and educational sciences, University of Tehran.

⁴ M.A in Computer engineering